המבוקרים בלשכת הטלאים ארבעה ימים קודם(א) שחיטה ומני בן בג בג היא *דתניא א] בן בג בג אומר מנין לתמיד שטעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה ת"ל °תשמרו להקריב לי במועדו ולהלן הוא אומר °והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש *(הראשון) מה להלן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה אף כאן טעון ביקור ארבעה ימים: קודם שחיטה דיקא נמי דקתני כדי לשבת ולא קתני לשבת שמע מינה: משתי חצוצרות ומוסיפין וכו': ועד כמה אמר רב הונא ב] ואמרי לה אמר רב זבדי אמר רב הונא עד מאה ועשרים שנאמר °ועמהם כהנים למאה ועשרים ג] מחצרים בחצוצרות: מתשעה כנורות וכו' וצלצל לבד: מנא הני מילי אמר רב אסי דאמר קרא °ואסף במצלתים (להשמיע) מצלתים תרי הוו כיון דחדא עבידתא עבדי וחד גברא עביד בהו קרי להו חד:

מתני' אאין פותחין משנים עשר לוים עומדין על הדוכן ומוסיפין עד ד] עולם באין הקטן נכנס לעזרה לעבודה אלא בשעה שהלוים אומרים בשיר ולא היו אומרים בנבל ובכנור אלא בפה כדי ליתן תבל בנעימה רבי אליעזר בן יעקב אומר אין עולין למנין ואין עולין לדוכן אלא בארץ היו עומדין וראשיהן בין רגלי הלוים וצערי הלוים היו נקראין:

גמ' הני כנגד מי אמר רב פפא כנגד תשעה כנורות ה] [ושני] נבלים וצלצל אחד שנאמר °הוא (ובניו ואחיו) שנים עשר: אין הקטן נכנס לעזרה לעבודה אלא בשעה שהלוים כו': מנא הני מילי אמר רבי יוחנן דאמר קרא °ויעמוד ישוע בניו ואחיו קדמיאל ובניו בני יהודה כאחד לנצח על ו] [עשה] המלאכה (ה' עבודת בית ה') [בבית האלהים] וגו': לא היו אומרים לא בנבל ולא בכנור אלא בפה כו': למימרא דנבל לחוד וכנור לחוד לימא מתני' דלא כרבי יהודה דתניא רבי יהודה אומר כנור של מקדש של שבעת נימין היה שנאמר °שובע שמחות [את] פניך אל תיקרי שובע אלא שבע ושל ימות המשיח שמונה שנאמר °למנצח על השמינית על נימא שמינית של עולם הבא עשר שנאמר °עלי עשור ועלי נבל עלי הגיון בכנור ואומר °הודו לה' בכנור בנבל עשור זמרו לו שירו לו שיר חדש אפילו תימא רבי יהודה לעולם הבא איידי דנפישי נימין דידיה נפיש קליה כי נבל קרי ליה נבל: רבי אליעזר בן יעקב אומר אין עולין מן המנין כו': תנא וסועדי הלוים היו נקראין ותנא דידן כיון דהני קטין קלייהו והני עב קלייהו הני מקטטי והני לא מקטטי קרי להו צערי:

הדרן עלך אין נערכין

יש בערכין להקל ולהחמיר ובשדה אחוזה להקל ולהחמיר ובשור המועד שהמית העבד להקל ולהחמיר באונס ובמפתה ובמוציא שם רע להקל ולהחמיר יש בערכין להקל ולהחמיר כיצד אאחד שהעריך את הנאה שבישראל ואת הכעור שבישראל נותן חמשים סלע ואם אמר הרי דמיו עלי נותן את שוויו:

גמ' יש בערכין להקל ז] וכו' ולהחמיר כיצד אחד שהעריך כו': בישראל אין בעובד כוכבים לא לימא מתני' דלא כר"מ *דתנן עובד כוכבים ר"מ אומר נערך אבל לא מעריך אפי' תימא ר"מ הוא הדין דאפילו עובד כוכבים נמי אלא מילתא

תורה אור

במדבר כח · שמות יב · דה"ב ה · דה"א טו · ד"ה א כה · עזרא ג · תהלים טז · שם יב · שם צב · שם לג

מבוקרין ד' ימים קודם לכן ונטלו יום ראשון שנים לתמידים ונתנו שנים תחתיהם ויבקרום ביום שני נטלו שנים מן הארבעה הנותרים ונתנו שנים תחתיהם ויום שלישי נטלו שנים הנותרים מן הראשונים ונתנו שנים תחתיהן וכן לעולם נוטלים שנים ונותנים שנים ואותן שנתבקרו ונתנו שם יום ראשון ראויים ליום רביעי ואותן שניתנו בשני ראויין בחמישי וכן חוזרין חלילה לעולם ונמצאו כל התמידין הנשחטין מבוקרין ד' ימים קודם שחיטה עם יום הביקור ויום השחיטה כך שמעתי · וקשיא לי הא לא דמי לארבעה ימים דפסח דביקורו בעשור ושחיטתו בי"ד הרי ארבעה ימים לבד מיום השחיטה ולכך נראה בעיני דשמונה ניתנו שם ביום חינוך ושמה דקתני במתני' הכי משמע אין פוחתים מששה כלומר שאפילו כשיטלו השנים שבכל יום נשיירו שם ששה מבוקרין ולאחר כך קודם הלילה יבקרו שנים ויתנו שם והנך הואיל וליתנהו אלא בשעת נטילת השנים לא קחשיב להו ל"א סימנא בעלמא דכי היכי דכי מקלעי שבת ור"ה גבי הדדי מיבקר הואי דשלישי בשבת בע"ש דהא לא מצו ח] היום לילך ולבקש טלה ולבקרו השתא הוי ארבעה ימים קודם שחיטה הכי נמי לעולם בעינן ד' ימים קודם שחיטה: **דיקא נמי** · דסימנא בעלמא הוא ולאו משום טעמא דשבת וראש השנה קא בעי להו מדלא קתני לשבת ולשני ימים כו' דהוי משמע לצורך שבת ור"ה מדקתני כדי ש"מ כפי חשבון הראוי לשבת ולראש השנה דהיינו ששה וסימנא בעלמא הוא: **מנה"מ** · דצלצל לבד ותו לא: **ואסף** · שם הלוי: **עבידתא חד עבדי** · דאין אחד מועיל בלא חבירו שהן ב' חתיכות רחבות של מתכת ומכין זו על זו וקורין ליכב"ש: **מתני' אין לוי קטן נכנס לעזרה** · לשום עבודה כגון לכבד את העזרה ולהגיף את הדלתות אלא בשעה שהלוים עומדים על הדוכן בשיר אז נכנסים לוים קטנים לשורר עמהן: **ולא היו** · אותן קטנים: **אומרים בנבל וכנור אלא בפה ליתן תבל בנעימה** · ליתן תבלין בנעימות הלוים לפי שקול הלוים הקטנים דק ומתבל את קול הלוים הגדולים: ט **[ואין עולין למנין]** · דלא מנו אותן לוים למנין שנים עשר לוים הצריכין לדוכן: **ולא עולין** · על האצטבא המוכנת לדוכן אלא בארץ היו עומדין: **וצוערי הלוים** · שמצערין את הלוים כדמפרש בגמרא: **גמ' בנבל עשור** · של עשר נימין ולעולם הבא משתעי מדכתיב שיר חדש לשון זכר דשירות העולם הזה לשון נקבה כדאמר במכילת' י] כשם שנקבה זו יולדת כך תשועות הללו סופן לילד זכרות אבל שיר של עולם הבא ל' זכר שאינו יולד: (ב)מדמפיק ר' יהודה כנור בנבל עשור אלמא כנור היינו נבל: יא] **דנפיש קליה כי נבל** · ונבל עשוי כמפוח של נפחים ומוציא קול ע"י רוח: **וסועדי** · עוזרי (ג): לויים יב] עבו קלייהו קטנים קטין קלייהו דק קולם: **מקטטי** · כלומר מקטינין ועושים קולם דק דק ויפה ומצערין הלוים שאין יכולים לכבס קולם כמותן:

הדרן עלך אין נערכין

להקל · יג] **נאה שבישראל** · שוה מאה מנה אין נותן אלא נ' סלע: **להחמיר** · שהמעריך הכעור שבישראל אפי' אינו שוה אלא ה' סלעים נותן נ' סלעים מן עשרים עד בן ס': (ד) **בשדה אחוזה** · במקדיש שדה אחוזה: **שהעריך** · שאמר ערך פלוני עלי: **גמ' בעובד כוכבים לא** · שאם אמר ישראל ערך עובד כוכבים פלוני עלי לא אמר כלום דעובד כוכבים אינו נערך: **נערך אבל לא מעריך** · טעמא מפרש בפ"ק (לעיל דף ה:):

אין קטן נכנס בעזרה מנה"מ אמר ר' יוחנן [דאמר קרא] ויעמוד ישוע בניו ואחיו קדמיאל · והקשה רבינו אלחנן היכי ילפינן דקטן נכנס לעזרה לשיר בשעה שהלוים עומדים לדוכן יד] ואמר ר"י דרבי ליה מיתורא דקרא כתיב בניהם ואחיהם הלוים וכתיב ישוע בניו קדמיאל ובניו בני יהודה בני טו](מורד)[חנדד]בניהם למה לי והלא הזכיר כל אחד בניו אלא ש"מ דלהכי כתביה דהוה מיותר ומשמע קטנים:

הדרן עלך אין נערכין

(שייך לדף י"ד ע"א)

יש בערכין · מה בין שדה מקנה לשדה אחוזה כו' · והוא הדין דהוה מצי למימר חילוק אחר בין שדה אחוזה לשדה מקנה שבשדה אחוזה אם הקדישו וגאלו אחר מתחלק לכהנים ביובל ובשדה מקנה אם הקדישו וגאלו אחר חוזר לבעלים ביובל ולא נחת לפרושי אלא חילוק דשייך כשהוא עצמו פודהו:

מגילת תענית פ"א
[פסחים צו. מנחות מט:]

מה א מיי' פ"ג מהל' כלי המקדש הל' ג:
מו ב מיי' שם הלכה ז:
א ג מיי' פ"א מהלכות ערכין הלכה ח ·

נ"ל הוה

[נ"ל משמיע]

[נ"ל ואחיו ובניו]

* * *

רבינו גרשום

בעלמא שצריכין להיות ששה תמידין [מבוקרין בכל יום בלישכה מ"ט כדי שישחטו בכל יום של שבוע ב' תמידין] שיהיו מבוקרין ד' ימים קודם שחיטה הא כיצד היו לה ביום ראשון ששה מבוקרין שחט ב' מהן ביום ראשון והביא ב' תחתיהן נשתיירו ד' מבוקרין וב' שאין מבוקרין הרי ו' וביום ב' ישחט ב' מן המבוקרין ויביא ב' אחרים תחתיהן [וביום ג' ישחט ב' מבוקרים ויביא ב' אחרים תחתיהן] אותן שהביא ביום ראשון תחת אותן ששחט יהו ראוין להקריב ביום רביעי שהרי הן מבוקרין ד' ימים ומקצת יום ד' הוי ככולו ואותן שהביא ביום ב' ראויין ליום ה' ושל יום ג' ליום ו' ושל יום ד' לשבת [ושל יום ה' ליום א'] וכך חוזר חלילה והוי בכל יום ב' מבוקרין הלכך אין פוחתים בלשכה מששה טלאים המבוקרים: במצלתים היינו צלצל: [כיון דחדא עבידתא עבדי וחד גברא שמכה זה בזה קרו להו חד צלצל]: שנאמר הוא ואחיו ובניו שנים עשר שחילקו הלויים לכ"ד משמרות כנגד כ"ד משמרות כהונה והגיע לכל משמר י"ב כדכתיב בדברי הימים בכל אחד הוא ואחיו ובניו שנים עשר וכשתצרף כולם יבא לכל משמר שנים עשר: אין הקטן · בן לוי: נכנס לעזרה לעבודה · לשיר: אלא בשעה שהלוים הגדולים עומדין [בשיר] שהיו קטני הלוים נכנסין לסייע את הלוים בשיר: ולא היו אומרים אותן תינוקות השירה: לא בנבל ולא בכנור אלא בפה כדי ליתן תבל בנעימה כלומר לפי שקול הילדים הוא דק היה קולן מנעים את השירה כמו תבלין המנעימין את המאכל: שנאמר בניו ובני יהודה היו קטנים מלמד שכולן מנצחין בשיר גדולים וקטנים: עלי עשור ועלי נבל · כלומר היה [עשור] בנימין: ואומר הודו לה' בכנור בנבל עשור ולא כתיב ובנבל אלמא [קסבר] דחד הוא: איידי דנפישי נימין דידיה · בכנור לעולם הבא: ונפיש קליה כי נבל באותו נבל שמכוסה בעור הכרס קרי ליה נבל: [אין עולין למנין אותו תינוק אין עולה למנין י"ב לוים: ולא עומדין בדוכן באותו מקום גבוה שהלוים עומדין שם: וסועדי הלוים מסייעי הלוים בשיר: הני · הקטנים מקטטין מקטינין קולן שקולן דק והני הגדולים לא מקטטי קולן שקולן עבה משום הכי קרי להו צעירי הלוים]: הדרן עלך אין נערכין

יש בערכין [להקל ולהחמיר · שאם העריך את הנאה שבישראל אינו נותן אלא נ' סלע: ולהחמיר · שאם העריך את הכעור שבישראל נותן נמי נ' סלע: אחד המקדיש שדהו] שבחולת המחוז היינו שדה שסמוכה למחוז העיר שדורכין אותה בני אדם ועוד כיון שסמוכה לעיר ועומדת בקמותיה רואין אותה (הכל) [בני אדם] ונותנין בה עין הרע ואינה עושה פירות כל כך: פרדסות סביסטי · שבאותו מקום שהן מעולות הרבה כשהוא פודה נותן בין בזו ובין בזו נ' שקל: בישראל אין · כלומר את הנאה שבישראל קתני ולא תנא את הנאה שבעובד כוכבים (אפילו עובד כוכבים) לימא מתני' כו': אסור

שיטה מקובצת

א] דתניא (מנחות דף מט פסחים דף צו): ב] רב הונא בר זבדי ואמרי לה אמר רב זבדי עד ותיבות אמר רב הונא נמחק: ג] ועשרים מחצצרים: ד] עד לעולם אין קטן נכנס: ה] ושני נבלים: ו] על עשה המלאכה בבית האלהים בניהנדד בניהם ואחיהם הלוים תיבות (מלאכת ה') עבודת בית ה' וגו' נמחק: ז] להקל ולהחמיר כיצד תיבות וכו' נמחק: ח] מצו קודם היום: ט] ואין עולין אותן הקטנים למנין מתיבת דלא עד תיבת שנים עשר ל"ש: י] במכילתין לפי שכשם שנקבה: יא] מה"ד ונפיש קליה: יב] לוים גדולים עבה: יג] הנאה שבישראל אע"פ שהוא שוה: יד] לדוכן · גליון דהא בקרא דמייתי לעיל הוא ובניו ואחיו שנים עשר ילפינן מיניה דאין פוחתין מי"ב לוים אלמא בניו גדולים משמע וי"ל דרבי וכו': טו] בני חנדד תיבת מורד נמחק:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ארבעה ימים קודם שחיטה נ"ב עיין במנחות דף נ ע"א:
(ב) רש"י ד"ה בנבל וכו' שאינו יולד ומדמפיק רבי יהודה כנ"ל והד"א:
(ג) ד"ה וסועדי עוזרי הס"ד ואח"כ מ"ה לוים גדולים עבה:
(ד) ד"ה בשדה אחוזה וד"ה שהעריך נ"ל קודם ד"ה נאה שבישראל שוה מאה:

מלתא אגב אורחיה קמשמע לן כדרב יהודה אמר רב *דאמר רב יהודה אמר רב א] *אסור לאדם שיאמר כמה נאה כנעני זה וליתני את הנאה שבישראל ואת הכעור שבכנענים בחד אומה קמיירי בתרי אומה לא מיירי ולא והא קתני הגדולה שבכהונה ואת הקטנה שבישראל התם חד אומה הוא אלא ב] מקדיש הוא דקדישי כהנים טפי ואיבעית אימא איידי דקא בעי למתני סיפא שדה אחוזה דבישראל הוא דמשכחת לה בעובד כוכבים לא משכחת לה דלאו בני אחוזה נינהו משום הכי קתני ג] לה בישראל : **מתני'** בשדה אחוזה להקל ולהחמיר כיצד אחד המקדיש ד] בחולת המחוז ואחד המקדיש בפרדיסות ה] סבסטי נותן זרע חומר שעורים ו] בחמשים שקל כסף ובשדה מקנה נותן את שוויו רבי אליעזר אומר אחד שדה מקנה ואחד שדה אחוזה מה בין שדה אחוזה לשדה מקנה שבשדה אחוזה הוא נותן חומש ובשדה מקנה אינו נותן חומש :

גמ' אמר רב הונא הקדיש שדה מליאה אילנות כשהוא פודן פודה אילנות ז] בשווין וחוזר ופודה קרקע בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף אלמא קסבר רב הונא *אדם מקדיש בעין יפה מקדיש איתיביה רב נחמן לרב הונא אחד המקדיש בחולת המחוז ואחד המקדיש בפרדיסות סבסטי נותן ח] בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף א"ל ראויה לפרדיסות ט] קאמינא איתיביה בית זרע אין לי אלא בית זרע שדה גפנים ושדה קנים ושדה אילנות מנין ת"ל שדה מ"מ אמר ליה י] ה"נ פודה וחוזר ופודה איתיביה *הקדיש יא] שלשה אילנות ממטע עשרה לבית סאה הרי זה הקדיש את הקרקע ואת האילנות שביניהם כשהוא פודה פודה בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף פחות מיכן או יתר על כן או שהקדישן בזה אחר זה ה"ז לא הקדיש לא את הקרקע ולא את האילנות שביניהם יב] ולא עוד אלא אפי' הקדיש אילנותיו ואח"כ הקדיש קרקע כשהוא פודה פודה את האילנות בשוויהן וחוזר ופודה קרקע בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף וכי תימא הכא נמי פודה וחוזר ופודה הא מדסיפא פודה וחוזר ופודה מכלל דרישא לא אלא הא מני ר' שמעון היא דאמר מקדיש בעין רעה מקדיש דתניא *המקדיש את השדה הקדיש את כולה רש"א לא הקדיש אלא חרוב המורכב וסדן השקמה אי ר' שמעון אימא סיפא ולא עוד אלא אפי' הקדיש אילנותיו ואח"כ הקדיש קרקע כשהוא פודה פודה את האילנות בשוויהן וחוזר ופודה יג] בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף ואי רבי שמעון ליזיל בתר פדיון וליפרקו אגב ארעייהו דהא שמעינן ליה לרבי שמעון דאזיל בתר פדיון דתניא *) מנין ללוקח שדה מאביו והקדישה ואח"כ מת אביו מנין שתהא לפניו כשדה אחוזה ת"ל °אם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו (ויקרא כז) שדה שאינה ראויה להיות שדה אחוזה יצתה זו שראויה להיות שדה אחוזה דברי רבי יהודה ור"ש ר' מאיר אומר מנין ללוקח שדה מאביו ואחר כך הקדישה מנין שתהא לפניו כשדה אחוזה

*) ב"ב עב: גיטין מח· [לקמן כו:]

תלמוד

מילתא אגב אורחיה קמ"ל יד] דלא תנא את הנאה שבכנענים לפי שאסור להזכיר שם טוב על כנעני כדרב יהודה דכתיב (דברים ז) לא תחנם לא תתן להם חן : **והא קתני** · גבי אונס ומפתה : **את הקטנה שבישראל ואת הגדולה שבכהונה** · אלמא בתרתי אומי קא מיירי : **בעובד כוכבים לא משכחת לה** · דין שדה אחוזה שיהא פודהו בחמשים שקל כסף אלא בשויו דלאו בני אחוזה בארץ ישראל נינהו :

מתני' אחד המקדיש שדה בחולת המחוז · סביבות עיר שאינה חשובה כ"כ מפני מדרס הרגלים חולת סביבות כמו מחול הכרם (כלאים פ"ד מ"א) טו](ל"א) מחוז עיר ל"א מחוז שם מקום שלא היו שדותיו חשובין : **פרדיסות סבסטי** · כרמים של אותו מקום ומעולים הם מאוד : **נותן** · מי שפודה אותם בין בעלים בין אדם אחר בבית זרע חומר שעורים חמשים שקל כסף אם תחלת היובל היה ואם לא מגרע לפי השנים שעברו סלע ופונדיון לשנה כדכתיב קרא : **אחד שדה אחוזה כו'** · דכולהו מיפרקי בנ' שקלים : **שדה אחוזה** · אם בעלים פודין אותה מוסיפין חומש על החמשים כדכתיב (ויקרא כז) ואם גאל יגאל את השדה המקדיש וגו' : **ובשדה מקנה אין נותן חומש** · כדמפרש בגמ': **גמ' בעין יפה מקדיש** · אילנות לבד וקרקע לבד ולא שיפדה אילנות אגב קרקע : **פרדיסות** · היינו כרמים נטועים וקתני חמשים שקל אלמא נפדין אילנות אגב קרקע: **ראויה** · ואינה נטועה: **אין לי** · נפדה בנ' שקלים אלא בית זרע שראוי לזריעה: **פודה** · האילנות בשויהן וחוזר ופודה קרקע ושדה מ"מ דקאמר לא קאי אלא אקרקע: **הקדיש שלשה אילנות** · נטועין ומפוזרין כסדרן ממטע עשרה לבית סאה שאם היו עשרה מפוזרין כדרך אלו היו מחזיקין בית סאה זו היא דין נטיעת אילנות וכל קרקע שביניהם צריך להם לפיכך אם הקדישו ה"ז הקדיש קרקע שביניהם וכל אילנות קטנים שביניהם : **פחות מיכן** · אם נטועין בפחות ממטע עשרה לבית סאה או ביותר מיכן אין זה סדר נטיעת אילנות ולא הקדיש אלא אילנות וכשהוא פודן פודה בשויהן : **זה אחר זה** · לא קנה הקדש קרקע שאין קנין קרקע אלא בג' אילנות כדאמר בבבא בתרא : **ולא עוד** · טז] ולא אלו בלבד נפדין בשויהן שאין עמהן הקדש קרקע כלל : **אלא אפי' הקדיש האילנות** · שאינן נטועים כסדר : **ואח"כ הקדיש קרקע** · דאיכא למימר ליפרקו אגב ארעייהו אפי' הכי הואיל ולא קדשו יחד פודה אילנות בשויהן והקרקע נפדית בית זרע יז] נ' (א) שקלים : **תיובתא לרב הונא** · מרישא דהיכא דהקדישן יחד נפדין אגב קרקע : **הקדיש את כולה** · כל אשר בתוכה : **ר' שמעון אומר לא הקדיש** · אילנות שבה: **אלא חרוב המורכב וסדן השקמה** · שהם זקנים וגדולים מאד ויונקים משדה הקדש טפי משאר אילנות והכי מפורש בב"ב סדן [השקמה] דדרך שקמין לקוץ אותם כדי שיגדלו בעובי וקודם שנקצץ קרי ליה בתולת שקמה ולאחר קציצה קרי ליה סדן השקמה הכי תניא במס' נדה (דף ח:): **ליזיל בתר פדיון** · והואיל ובשעת פדיון יש קרקע עם האילנות : **ליפרקו אגב ארעייהו** · ואע"ג דבשעת הקדש הקדישן בפני עצמם: **והקדישה ואח"כ מת אביו** · אע"ג דבשעת הקדש הואי שדה מקנה הואיל ולאחר שמת אביו הוי שדה אחוזה: **מנין שתהא לפניו כשדה אחוזה** · ונפדית בחמשים שקלים ולא בשויה :

תורה אור

בעובד כוכבים לא משכחת · משום דלאו בני אחוזה נינהו ואע"ג דאמרינן (קדושין דף יז:) עובד כוכבים יורש אביו דבר תורה מ"מ לא היה להם אחוזה בארץ ודין זה לא שייך כי אם בא"י דמלוה היא התלויה בארץ ועובד כוכבים אין לו נחלה בארץ :

***הקדיש** שלשה אילנות ממטע עשרה לבית סאה · והנך אילנות בנטיעות איירי דאילו גדולים בשלשה [אילנות] לבית סאה סגי :

פחות מכאן או יתר על כן לא הקדיש את הקרקעות · ממטע עשרה לבית סאה מגיע לכל אילן ואילן ר"ג אמות ותימה דבפרק המוכר [את] הספינה (ב"ב דף פב·) תניא הקונה שלשה אילנות והם *מד' אמות עד ט"ז קנה תחתיהן וביניהן ולידיהן כמלא אורה וסלו אלמא לא חשבינן להו כרצופין כשאין בין זה לזה כי אם ח' אמות על ח' אמות בריבוע דהיינו ס"ד אמות לכל אחד ואית ליה קרקע בהכי והכא אמרי' דפחות מר"ג אמות לא הקדיש הקרקע ואור"י דיש חילוק בין מוכר למקדיש במוכר לא בעינן כולי האי מיהו תימה דהכא אמרי' דיתר על כן אין לו קרקע וגבי מוכר אמרי' עד ט"ז אמות על ט"ז אמות דהיינו רנ"ו ולא חשבינן להו כמפוזרים יותר מדאי ויש להו קרקע ונ"ל דהני ט"ז אמות דגבי מכירה מיירי בעיגולא יח] והריבוע יתר על העיגול רביע נמצא דגבי מכירה לא בעינן כולי האי כמו מקדיש והקשה רבינו שמואל בבבא בתרא מהא דתניא בתוספתא דאין חילוק בין מוכר למקדיש לדין זה לקנות קרקע ותירץ דהכא היא מיהו תימה דר' שמעון אית ליה התם דח' אמות בין זה לזה לא חשיב יט] יותר מדאי אף לענין הקדש ובריי' דהכא במטע עשרה לבית סאה מוקי לה הכא כסמוך כר' שמעון וי"ל דלא מוקי כר' שמעון כ"א מדין דמקדיש בעין רעה מקדיש אבל מדין שיעור נטיעת האילנות לא הוי כר' שמעון :

איבעיא

ב א מיי' פ"י מהלכות ע"ז הל' ד טוש"ע י"ד סימן קנא סעיף יד:
ג ב מיי' פ"ד מהלכות ערכין הלכה ב:
כאן שייך ד"ה מה בין והוא בדף יג ע"ב
ד ג מיי' שם הלכה כו:
ה ד מיי' שם הלכה כ:
ו ה מיי' שם הל' כו:
ז ו ז מיי' שם הל' טו:
ח ח מיי' שם הלכה יז:
מח' אמות נ"ק
ט ט מיי' שם הלכה יח:
י י מיי' שם הלכה כח:

◆

שיטה מקובצת

א](אסור לאדם שיאמר כמה נאה כנעני זה וליתני את הנאה שבישראל ואת הכעור שבכנענים בחד ותיבת כו' ל"ש ונמחק) : ב]אלא מקדש הוא אות י' נמחק: ג] תיבת לה נמחק : ד] בחולת המחוז · פי' מדינה שהיא חול ואינה עושה פירות : ה] סַבַּסְטִי נותן בבית זרע אותו י' נמחק : ו] חמשים שקל אות ב' נמחק : ז] אילנות בשוויהן וחוזר : ח] נותן בבית זרע חומר שעורים חמשים אות ב' נמחק : ט] לפרדיסות סבסטו קאמר תיבת קאמינא נמחק : י] הכא נמי פודה וחוזר ופודה הכא לא שייך שנויא ראויה קאמר מדקאמר שדה גפנים ואילנות מנין משמע דשדה אילנות ממש קאמר ולעיל לא משני הכי כמו בכאן דתני יש בערכין להקל ולהחמיר ש"מ שבא לפרש כל הפדיון שיש לו · תוס' החסרים : יא] הקדיש עשרה אילנות וכן גירס' הרגמ"ה : יב] שביניהם לפיכךכשהוא פודה פודה אילנות בשווין ולא עוד אלא אפילו הקדיש את האילנות ואח"כ הקדיש את הקרקע כשהוא פודה : יג] פודה קרקע בית : יד] (קמ"ל דלא תנא את הנאה שבכנעני לפי שאסור להזכיר שם טוב על כנעני כדרב יהודה לא תחנם לא תתן להם חן הס"ד ומה"ד והא) : טו] תיבת ל"א נמחק : טז] לא עוד כלומר ולא : יז] זרע חומר שעורים ב' : יח] בעיגולא והכא בריבוע יתר : יט] לא חשיב רצופין אף לענין ותיבות יותרמדאי נמחק:

ע"ז כ. ע"ש

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ולח"כ וכו' שקלים ותיובתא לרב הונא כצ"ל והד"א :

[ב"ב עב. מנחות קח:]

ב"ב עב. עי' בכ"מ פ"ד מהל' ערכין ג' הרמב"ם ועי' רש"ק בהה"ז

◆

רבינו גרשום

[אסור לאדם לומר כמה נאה עובד כוכבים זה · משום שנאמר לא תחנם לא תתן להם חן] : דלאו בני אחוזה נינהו א) דעובד כוכבים לא קני (גופא) [שדה] ועוד שאין לו שאר אב ואין ב) יורש את אביו : מתני' בחולת המחוז היינו שדה שסמוכה למחוז העיר שדורכין אותה בני אדם ועוד כיון שסמוכה לעיר ועומדת בקמתה רואין אותה בני אדם ונותנין בה עין רעה ואינו עושה פירות כ"כ : גמ' מקדיש בעין יפה מקדיש · והקדיש את האילנות לדמיהן [לבד וחוזר ופודה קרקע כו'] : פרדיסות משמע דאית בה אילנות וקתני נותן [בבית] זרע חומר שעורים נ' שקל אלמא אינו צריך לפדות את האילנות בפני עצמן : [ראויה לפרדיסאות קאמינא · ולא דאית ביה אילנות : ת"ל] שדה מכל מקום · כלומר שיפדה את השדה ואין צריך לפדות את האילנות : [הכא נמי פודה וחוזר ופודה : כלומר שלאחר שפדה השדה פודה את האילנות] : ממטע עשרה לבית סאה' כלומר שישנן נטועין [בשוה] בתוך בית סאה הרי זה הקדיש את הקרקע אגב האילנות אע"ג שלא הזכיר את הקרקע דבטילה היא (אגב) לגבי האילנות [ואת האילנות שביניהם אילנות קטנים שעלו בין אותן אילנות] · פחות מיכן או יותר מכן שנטועין אותן י' אילנות בפחות מבית סאה או מפוזרין ביותר מבית סאה דבטלו מתורת אילנות : או שהקדישן בזה אחר זה · לאילנות הרי זה לא הקדיש (אלא) את הקרקע : אלא (א"כ) [אפי'] הקדיש בפירוש הקרקע וכשהוא פודה וכו' · וקא פריך מרישא דברייתא : ר' שמעון אומר לא הקדיש אלא את החרוב המורכב הן דקא ינקי משדה הקדש · אבל לא שאר האילנות דמקדיש בעין רעה מקדיש : הקדיש את האילנות ואח"כ הקדיש הקרקע · אע"פ שנטועין עשרה בבית סאה ובזה אחר זה הקדיש (שדה ואת האילנות כו' בשויהן) [פודה את האילנות בשוויהן וחוזר כו'] : ניזיל בתר פדיון · הואיל ובשעת פדיון ישנה לקרקע מקודשת עם האילנות ונפרקו אגב ארעייהו : מנין ללוקח שדה מאביו והקדישה · דבשעת הקדש היתה שדה מקנה : ואח"כ מת אביו · והיה ראוי לירש אותה שדה אם לא קנאה : מנין שתהא לפניו · עכשיו בשעת פדיון : כשדה אחוזה · ויפדה בית זרע חומר שעורים בנ' שקל כסף: ת"ל ואם את שדה אזיל רבי שמעון בתר פדיון אע"ג דלא הויא שדה אחוזה בשעה שהקדישה אלא בשעת פדיון אזלינן בתר השתא : ומת אביו ואחר כך הקדישה · דבין בשעת הקדש ובין בשעת פדיון הוי שדה אחוזה :

א) אולי צ"ל בא"י דעובד כוכבים וכו' : ב) עי' קידושין יז: דעובד כוכבים יורש את אביו ד"ת וכ"ה כאן בתוס' ד"ה בעובד כוכבים וצ"ע :

תורה אור

תלמוד לומר °אם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו שדה א] שאינה שדה אחוזה יצתה זו שהיא שדה אחוזה (א) אילו לרבי יהודה ולרבי שמעון אפי' הקדישה ואחר כך מת ב] אב שדה אחוזה הויא מאי טעמא אי משום קרא קרא לכדרבי מאיר הוא דאתא אלא לאו משום דאזיל בתר פדיון אמר רב נחמן בר יצחק רבי יהודה ורבי שמעון קרא אשכחו ודרוש אם כן לכתוב רחמנא אם את שדה מקנתו אשר לא אחוזתו ג] מאי משדה שדה שאינה ראויה להיות שדה אחוזה ד]: אמר רב פפא ה] הקדיש טרשין פודן ו] בשווין מאי טעמא בית זרע אמר רחמנא והני לאו בני זריעה נינהו לא גאלן יוצאין ז] *ביובל מאי טעמא שדה אמר רחמנא ח] כל דהו מכר טרשין נגאלין פחות משתי שנים מאי טעמא °מספר שני תבואות אמר רחמנא ט] והאי לאו בני תבואה נינהו לא נגאלן י] חוזרת לבעלים ביובל מאי טעמא °ושב לאחוזתו אמר רחמנא והאי יא] נמי אחוזה היא הקדיש אילנות פודה בשוויהן מאי טעמא °בית זרע אמר רחמנא ולא אילנות לא גאלן אין יוצאין לכהנים ביובל °והיה השדה אמר רחמנא ולא אילנות מכר אילנות אין נגאלין פחות משתי שנים מאי טעמא שני תבואות אמר רחמנא והני בני תבואות נינהו לא גאלן אין יב] חוזרת לבעלים ביובל מאי טעמא ושב לאחוזתו אמר רחמנא ולא אילנות אמר מר הקדיש אילנות פודה יג] בשווין אמאי וליקדשו וליפרקוה אגב ארעייהו יד] וכי תימא אילנות אקדיש ארעא לא אקדיש והאמרי נהרדעי *מאן דמזבן ליה דקלא לחבריה קני ליה משיפולא ועד תהומא לאו מי איתמר עלה טו] בבא מחמת טענה: טז] שדה מקנה נותן שוויו: תנו רבנן °במכסת מה (ב) בא ללמוד לפי שנאמר °זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף יכול אף שדה מקנה כן תלמוד לומר מכסת רבי אליעזר אומר נאמר כאן °וחשב ונאמר להלן וחשב מה להלן דבר קצוב אף כאן דבר קצוב יז] איבעיא להו רבנן אית להו גזירה שוה ומפקין ליה לחומש או דלמא לית להו גזירה שוה ולית להו יח] לחומש אמר רבא מסתברא לית להו גזירה שוה מדגלי רחמנ' חומש גבי שדה אחוזה וגבי מקדיש ביתו הוו ליה שני כתובין הבאין כאחד יט] *וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין ולמ"ד מלמדין מדגלי רחמנא חומש במעשר בבהמה טהורה ובבהמה טמאה הוה ליה טובא ואין מלמדין תניא כוותיה דרבא ולא מטעמיה כ] תניא °במכסת הערכך הקישו הכתוב לערכין מה ערכין אין מוסיף חומש אף שדה מקנה אין מוסיף חומש:

מתני' בשור המועד שהמית את העבד להקל ולהחמיר כיצד אחד שהמית את הנאה שבעבדים ואת הכעור שבעבדים נותן שלשים סלע המית בן חורין נותן שוויו חבל בזה ובזה נותן נזק שלם:

גמ' כא] במועד אין בתם לא לימא מתני' דלא כרבי עקיבא *דתנן רבי עקיבא אומר אף תם שחבל באדם משלם במותר נזק שלם אפילו תימא רבי עקיבא הוא הדין דאפילו תם נמי ואיידי דקא בעי למתנא סיפא המית עבד המית בן חורין דבמועד הוא דמשכחת לה בתם לא משכחת לה משום הכי קתני מועד:

מתני' באונס ובמפתה להקל ולהחמיר כיצד אחד שאנס ופיתה את גדולה שבכהונה ואת הקטנה שבישראל נותן חמשים סלעים והבושת והפגם הכל לפי המבייש והמתבייש:

גמ' *אמאי אימא חמשים סלעים אמר רחמנא מכל מילי אמר רב זעירא יאמרו בעל בת מלכים חמשים בעל בת הדיוטות חמשים א"ל אביי א"ה גבי עבד נמי יאמרו עבד נוקב מרגלית שלשים עבד עושה מעשה מחט שלשים אלא אמר רב זעירא

אילו

ויקרא כז
שם כה
שם
שם
שם
שם
שם
שם
שם

[קידושין נד.]

[ב"ק מ.]

כתובות מ.

תלמוד לומר וכו' · שדה שאינה ראויה להיות שדה אחוזה יש לה דין שדה מקנה לפדות בשוויה יצתה זו כו': **ואח"כ הקדישה** · דבשעת הקדש הויא שדה אחוזה אבל הקדישה ואח"כ מת אביו אינה אלא כשדה מקנה*: **אי משום קרא** · דאשר לא משדה אחוזתו דלמא לאו למעוטי הקדישה ואח"כ מת אביו אלא למעוטי מת אביו ואח"כ הקדישה וכדדריש ליה רבי מאיר: **בתר פדיון** · וכיון דבשעת פדיון מת אביו הויא לה שדה אחוזה: **א"כ** · דלכדר' מאיר הוא דאתא לכתוב רחמנא וכו': **פודן בשויהן** · ואע"ג דאחוזה נינהו: **לא גאלם** · ומכרם גזבר לאחר: **יוצאין לכהנים ביובל** · כדכתיב (ויקרא כז) ואם לא יגאל וגו' וכתיב והיה השדה בצאתו ביובל וגו': **שדה אמר רחמנא** · והיה השדה בצאתו ביובל וגו' (שם): **פחות משתי שנים** · ואע"ג דמוכר קרקע לחבירו אין רשאי לגאול עד שתהא שתי שנים ביד הלוקח כדכתיב (שם כה) במספר שני תבואות וגו': (ג) **לא גאלם אין יוצאין לכהנים ביובל** · אם מכרם גזבר לאחר: **ליפרקו אגב ארעייהו** · מקום מושב האילן ולהדרו לבעלים אגב ארעייהו אם מכרן והגיע היובל ואמאי אמר מכר אילנות ולא גאלם אין חוזרין לבעלים ביובל: **משיפולא** · מקום מושב האילן עד תהומו: **מחמת טענה** · כשטוענו שהזכיר לו שם (ד) קרקע כב]: שדה מקנה כתיב (שם כז) וחשב לו הכהן את מכסת הערכך: **לפי שנאמר** · בגאולת שדה אחוזה זרע חומר שעורים: **ת"ל מכסת** · מנין דמיו דהיינו כג] שויין: **נאמר כאן** · בשדה מקנה ולהלן בשדה אחוזה: **דבר קצוב** · חמשים כסף: **מי אית להו גזירה שוה** · דוחשב ומפקי ליה לחומש למילף חומש אשדה מקנה משדה אחוזה: **חומש בשדה אחוזה** · ובמקדיש בית בפרשת בחקתי וחומש דבהמה טמאה וטהורה ומעשר שני כמו התם כתיב: **תניא כוותיה דרבא** · דאין חומש בשדה מקנה: **ולא מטעמיה** · דאילו טעמא דרבא מדגלי חומש בכל הנך דוכתי וטעמא דברייתא כד] מדהיקישו לערכין לאדם שהעריך עצמו או חבירו: **מתני' המית בן חורין נותן שויו** · דכתיב במועד (שמות כא) אם כופר יושת עליו וגו' ותניא בב"ק (דף מ') ונתן פדיון נפשו דמי ניזק: **חבל בזה ובזה** · בין בעבד בין בבן חורין ולא המיתו משלם נזק שלם: **גמ' במועד אין בתם לא** · אסיפא קאי דקתני חבל בזה ובזה כו' דרישא פשיטא לן דקנס דעבד לא שייך בתם דכתיב בתם ובעל השור נקי ואמרי' בב"ק בפ' שור שנגח ארבעה וחמשה (דף מב·) נקי מדמי עבד וקתני נמי המית בן חורין נותן שויו ודמי כופר לא שייך בתם דהתם נמי אמרינן נקי מחצי כופר: **אף תם שחבל באדם וכו'** · בב"ק בפ' המניח את הכד שני שוורים תמים שחבלו זה בזה כו' ר' עקיבא אומר אף תם שחבל באדם משלם במותר נזק שלם והיינו במותר אם חבל גם האדם בשור ושמו בית דין חבלה שבאדם יותר על חבלה שבשור בעל השור משלם אותו מותר נזק שלם אלמא תם שחבל באדם משלם נזק שלם: **איידי דבעי למיתני סיפא המית עבד המית בן חורין כו'** · משום הכי נקט ברישא מועד והאי דקאמר סיפא לאו סיפא ממש אלא סיפא דרישא היא דמועד ברישא קתני לה: **מתני' פגם** · מפרש בכתובות (ד' מ·) שמין אותה כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה להשיאה לעבדו שיש לו קורת רוח הימנו: **גמ' מכל מילי** · ובושת ופגם לא ליתיב כה] ליה: **בעל בת הדיוטות כו'** · בתמיה אבל השתא כי יהיב בושת יש חילוק בין בת מלכים לבת הדיוטות:

אילו

איבעיא להו לרבנן אית להו גז"ש ומפקין ליה לחומש או דלמא כו' · קשה לרבינו אלחנן אמאי לא נילף מינהון ג"ש נהי דבנין אב לא ילפינן מינייהו מ"מ ג"ש נילף מינייהו ונראה לר"מ דאיצטריך למיכתב חומש גבי מקדיש שדה אחוזה וגבי מקדיש את ביתו ומליט למילף חד מחבריה בג"ש ולא ילפינן אלא כתב חומש לכל חד וחד ש"מ שני כתובין הבאים כאחד ולא. ילפינן מינייהו בעלמא אפילו בג"ש:

במועד אין בתם לא לימא מתני' דלא כרבי עקיבא כו' · אסיפא דסיפא קאי דקתני חבל בזה ובזה משלם נזק שלם אבל לא מצי למימר דקאי אהמית העבד ולא אהמית בן חורין דבהא לא פליג רבי עקיבא דתם אינו משלם לא כופר ולא שלשים של עבד כדאיתא בב"ק בפ' שור שנגח ד' וה' (דף מב:): **יאמרו** בת מלכים חמשים בת הדיוט חמשים · יש תימה קצת דבמשנה תני אחד הגדולה שבכהונה ואחד הקטנה שבישראל נותן חמשים ומאי שנא דהכא מזכיר בגמ' הגדולה בת מלכים ובמשנה תנא גדולה שבכהונה:

הוו

עין משפט
נר מצוה

יא א מיי' פ"ד מהל' ערכין הל' טו:
יב ב מיי' פי"א מהל' שמיטין ויובלות הל' יג וע"ש בכ"מ:
יג ג מיי' שם ופ"ד מהל' ערכין הל' כה:
יד ד מיי' פ"ד מהלכות ערכין הל' טו:
טו ה מיי' שם הל' כה:
טז ו מיי' פי"א מהל' שמיטה ויובל הל' יד:
יז ז מיי' פ"ד מהלכות ערכין הלכה כו:
יח ח מיי' פי"א מהל' נזקי ממון הל' ה:
יט ט מיי' פ"ג מהלכות נזקי ממון הלכה ג טוש"ע ח"מ סימן תה סעיף א וכחכמים:
כ י מיי' פ"ב מהלכות נערה בתולה הלכה ג:

ב"ב לו:

מסורת הש"ס

ע"כ שייך לע"א

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואילו לר' יהודה: (ב) שם ת"ל במכסת מה תלמוד לומר לפי שנאמר זרע: (ג) רש"י ד"ה לא גאלן כו' זה קאי אהקדיש אילנות: (ד) ד"ה מחמת טענה וכו' קרקע הס"ד ואח"כ מ"ה במכסת אלא שדה מקנה כתיב:

לכהנים ביובל ל"ק

◆

רבינו גרשום

[מ"ט אי קא סברת דמשום קרא דקא דרשי שדה שאינה ראויה ההוא] קרא לכדר' מאיר הוא דאתא דלדידיה מיסתבר טפי [אלא לאו דאזיל בתר פדיון]: אמר רב נחמן בר יצחק לעולם רבי יהודה ורבי שמעון בעלמא לא אזלי בתר פדיון והכא גבי לוקח שדה מאביו מ"ט אזלי בתר פדיון קרא אשכחו ודרוש מקרא יתירא דא"כ דלא אזלינן בתר פדיון ליכתוב אם [את] שדה מקנתו אשר לא אחוזתו אי נמי [אשר לא] שדה אחוזתו מאי משדה ש"מ שאינה ראויה להיות כו': פרשים · שדה מלאה סלעים שאינה ראויה לזרע: שדה כל דהו בין ראוי לזרע בין אין ראוי לזרע: נגאלין פחות מב' שנים דאמרי' לקמן המוכר [שדהו] בשעת היובל אינו מותר לגאול פחות מב' שנים שנאמר במספר שני תבואות ימכר לך: ושב לאחוזתו ואחוזתו היא כמות שהיא: אין יוצאין לכהנים ביובל: בשדה אחוזה אלא לעולם לבעלים ראשון לאחוזתו: ליפרקו אגב ארעייהו · האילנות (שמכר) א) [שהקדיש] [זרע חומר שעורים בנ' שקל וליהדרו לבעל ביובל אגב ארעייהו היכא דמכר]: משיפולא ועד תהומא · שיפוליה שוליו מסביבות שרשיו ולמטה עד התהום: [כי אמרי נהרדעי] בבא מחמת טענה · כשטוען שלקח הקרקע מקום מושב האילן (עצמו) [עמו] וכבר יש לו שני חזקה: [מכסת מה ת"ל] דכתיב גבי מקנה דכתיב וחשב לו הכהן את מכסת הערכך] ת"ל מכסת ואין מכסת אלא דמים דמי שוויו כדאמרן לקמן: [נאמר כאן וחשב ונאמר להלן · בשדה אחוזה וחשב לו הכהן את הכסף על פי השנים וכו' מה להלן דבר קצוב זרע חומר שעורים בנ' שקל אף כאן נמי: לרבנן דאמרי בשדה מקנה נותן את שוויו אית להו גזרה שוה וחשב וחשב ומפקי ליה לג"ש לחומש דמה שדה אחוזה מוסיף חומש אף שדה מקנה מוסיף חומש: או דלמא לית להו ג"ש ולית להו חומש · בשדה מקנה]: הוו להו טובא' כתובים הבאין כאחד ואין מלמדין: ב) [אין מכסת אלא דמים' כלומר דנותן את שוויו]: והרמות מכם לה' · שהיה נותן בישרות נפש אחד מחמש המאות ולא היה מפסיד: מה ערכין · ערכי אדם [אין מוסיף חומש: המית בן חורין] נותן את שוויו · של בעל השור והיינו כופר (ואת) [ואם תימצא] לומר שוויו של מומת היינו דמים כדאמרינן בבבא קמא: חבל בזה ובזה · שאם חבל שור המועד בין בעבד בין בבן חורין משלם נזק שלם: מועד אין תם לא · כלומר מועד משלם נזק שלם אם חבל באדם אבל תם לא משלם אלא חצי נזק: [משלם] במותר · מי שחבל יותר באחד: דבמועד הוא דמשכחת לה · דמשלמי הבעלים כופר: בתם לא משכחת לה · דכתיב ובעל השור נקי: [הכל לפי] המבייש והמתבייש · שאם ביש את אדם חשוב אינו משלם כמו שאם ביש הדיוט אי נמי ביישו חשוב משלם יותר משאם ביישו הדיוטות: נמצא האומר בפיו חמור מן העושה מעשה שהאומר בפיו שפלונית מגומת בעצמו שזה נותן נ' שקל וזה ק': [ואימא אמאי נ' סלע לכולהו מילי לקנס ולבושת ולפגם: א"כ יאמרו בעל וכו' מה בין זו לזו · אלא ש"מ שמוסיף לבת חשובים בושתה]: אי הכי גבי עבד נמי יאמרו כו' · וקי"ל דבין לזה ובין לזה שלשים ותו לא:

אילו

◆

שיטה מקובצת

א] שאינה ס"א ראויה להיות שדה: ב] מת אביו: ג] אחוזתו ס"א א"כ אשר לא שדה אחוזתו מאי: ד] אחוזה יצאת זו שראויה להיות שדה אחוזה: ה] הקדיש טרשין פודה בשויהן וכו' תימה מאי קמ"ל מתני' היא לקמן פ' אין מקדישין היו שם סלעים גבוהין עשרה טפחים או נקעים עמוקים עשרה טפחים אין נמדדין עמה משמע בשויהן נפדין ואין לומר דדיוקא אתי לאשמועינן דבשויהן נפדין הא לא אצטריך דפשיטא דלא גרע מבור ושבך דקדישי אגב שדה כדתנן בפרק המוכר את הבית וי"ל דכל הא סיפא אתא לאשמועינן לא גאלן כו' הרא"ש ז"ל גליון: ו] פודן בשויהן מאי: ז] יוצאין לכהנים ביובל: ח] רחמנא שדה כל: ט] רחמנא והני לאו תיבת והאי נמחק: י] גאלן חוזרין לבעלים את ת' נמחק: יא] והאי אחוזתו היא תיבת נמי ואת ת' נמחק: יב] אין חוזרין לבעלים את ת' נמחק: יג] פודה בשויהן: יד] ארעייהו ולהדרו לבעלים אגב ארעייהו וכי: טו] עלה אמר רבא בבא: טז] ובשדה מקנה נותן שוויו כו' תנו: יז] איבעיא להו רבנן אית להו כו' גליון תימה דלרבי אליעזר אית ליה גז"ש ולית ליה חומש ולרבנן אי אית להו גז"ש אית להו חומש ונראה לי דלרבנן אם קבלו הגז"ש ע"כ לדין חומש נתקבלה והא דלא דרשינן להגז"ש לדבר קצוב דאין גז"ש למחצה שמא אית להו שום דרשא דממעטי מינה דבר קצוב וליכא לאוקמא גז"ש אלא לחומש אבל רבי אליעזר מוקי גז"ש לדבר קצוב וממעט חומש מהיקשא דערכין · הרא"ש ז"ל: יח] להו חומש אמר אות ל' נמחק: יט] וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין · גליון מהכא מוכח דשני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין אפילו בגז"ש וקשה היאך גמרינן חומש בנטע רבעי קדש קדש ממעשר בפ"ב דקדושין (דף נ"ד) הא הוו להו שני כתובים הבאים כאחד וי"ל דלאו גז"ש גמורה היא דקדש קדש אלא גלוייא מילתא בעלמא דכל חומר קדש שישנו במעשר ישנו בנטע רבעי והואיל וכבר הן שוין בקדושתן דנאכלים בירושלים ומתחללין גם לענין חומש תהיה קדושתן שוה · הרא"ש ז"ל: כ] מטעמיה דתניא במכסת אין מכסת אלא דמים וכן הוא אומר והרותתם מכם לה' יכול יוסיף חומש ת"ל מכסת הערכך: כא] במועד אין כו'' אסיפא דסיפא קאי דקתני חבל בזה ובזה דא"א לפרש דקאי אהמית את העבד ולא אהמית בן חורין דביה לא פליג ר"ע דתם אינו משלם לא כופר ולא שלשים של עבד כדאיתא בפ' שור שנגח ד' וה' · תוס': כב] קרקע בשעת קנין הס"ד ומה"ד בשדה מקנה: כג] דהיינו (שאין) [שויהן] הס"ד: כד] דברייתא מהיקש: כה] תיבת ליה נמחק:

יאמרו

א) נראה דצ"ל האילנות שהקדיש לפרקי לפי חשבון זרע חומר שעורים וכו': ב) כ"ה גי' רבינו כאן בברייתא וכמו שהגיה בשט"מ באות כ':

אילו באו עליה שנים אחד שלא כדרכה
ואחד כדרכה א] יאמרו בעל פגומה חמשים
בעל שלמה חמשים א"ל אביי אי הכי גבי
עבד נמי יאמרו עבד בריא שלשים עבד מוכה
דברים כב שחין שלשים אלא אמר אביי אמר קרא °תחת
אשר עינה ב] מכלל דאיכא בושת ופגם רבא
שם אמר דאמר קרא °ונתן האיש השוכב עמה
וגו' הנאת שכיבה חמשים מכלל דאיכא
מילתא אחריתי ומאי ניהו בושת ופגם :
מתני' *במוציא שם רע להקל ולהחמיר כיצד
אחד שהוציא שם רע על גדולה שבכהונה
ועל קטנה שבישראל נותן מאה סלע נמצא
האומר בפיו חמור מן העושה מעשה *שכן
מצינו [אא] שלא נתחתם גזר דין על אבותינו
במדבר יד במדבר אלא על לשון הרע שנאמר °וינסו
אותי זה עשר פעמים וגו' : **גמ'** ממאי דלמא
דברים כב משום דקא גרים לה קטלא דכתיב °ואם אמת
היה הדבר וגו' והוציאו את הנערה וגו' אמר
שם רבא אמר קרא °כי הוציא שם רע על שם רע
שהוציא : וכן מצינו שלא נתחתם גזר דין
וכו' : ממאי דלמא דאכתי לא מלא סאתן
*דאמר רב המנונא אין הקב"ה נפרע מן האדם
איוב כ עד שתתמלא סאתו שנאמר °במלאת ספקו
יצר לו ג] אמר ר"ל אמר קרא וינסו אותי זה
עשר פעמים על זה נתחתם גזר דין : *תניא
א"ר אלעזר בן פרטא בוא וראה כמה גדול כח
של לשון הרע מנלן ממרגלים ומה המוציא
שם רע על עצים ואבנים כך המוציא שם רע על חבירו על אחת כמה וכמה
ממאי דלמא משום דר' חנינא בר פפא *דאמר רבי חנינא בר פפא דבר גדול
דברו מרגלים באותה שעה דכתיב °כי חזק הוא ממנו *אל תיקרי ד] כי חזק הוא
ממנו אלא ממנו כביכול ה] בעל הבית אין יכול להוציא כליו משם אלא אמר
רבה אמר ר"ל אמר קרא °וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ רעה על דבת
הארץ שהוציאו תניא אמר ר' יהודה עשר נסיונות ניסו אבותינו להקב"ה ו] שנים
בים ושנים במים שנים במן שנים בשליו אחת בעגל ואחת במדבר פארן שנים
בים אחת בירידה ואחת בעלייה בירידה דכתיב °המבלי אין קברים במצרים
בעלייה כדרב הונא דא"ר הונא ישראל שבאותו הדור מקטני אמנה היו כדרבה
בר מרי *דאמר רבה בר מרי מאי דכתיב °וימרו על ים בים סוף ויושיעם למען
שמו מלמד שהיו ישראל ממרים באותה שעה ואומרים כשם שאנו עולים מצד
זה כך מצרים עולים מצד אחר אמר לו הקב"ה לשר של ים פלוט אותם ליבשה
אמר לפניו רבש"ע כלום יש עבד שנותן לו רבו מתנה וחוזר ונוטלה הימנו אמר
לו אני נותן לך אחד ומחצה שבהם אמר לפניו רבש"ע כלום יש עבד שתובע
את רבו אמר לו נחל קישון יהיה ערב מיד פלטן ליבשה דכתיב °וירא ישראל
את מצרים מת על ז] וגו' שנים במים במרה וברפידים דכתיב °ויבואו
מרתה ולא יכלו לשתות וכתיב °וילן העם על משה ברפידים דכתיב °ויחנו שמות יז
ברפידים ואין מים לשתות וכתיב °וירב העם עם משה שנים במן דכתיב
אל

אילו באו עליה שנים אחד שלא כדרכה · תחילה ואח"כ בא עליה זה כדרכה דאכתי הואי בתולה ואית לה קנס [ויאמרו] זה שבעל פגומה דליכא בושת כולי האי יהיב נ' סלעים ואילו בעל בתולה שלימה לא יהיב נמי אלא חמשים אבל השתא גבי בושת איכא חילוק דיהיב דמי בושת לשלימה טפי מפגומה : **מוכה שחין** · הוי פגום דומיא דנבעלה שלא כדרכה : **תחת אשר עינה** · רישיה דקרא ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף וגו' (דברים כב) דמשמע הכי חמשים כסף יתן בשביל קנס העינוי ומדאיצטריך למכתב הכי מכלל דמיחייב מילי אחרנייתא כגון בושת ופגם דלאו קנסא דעינוי נינהו דבלאו עינוי נמי איכא בושת ופגם היינו נזק שהוה פחות מבתחילה : **מתני' נמלא האומר בפיו חמור** · דנותן מאה סלע והעושה מעשה דאונס בתולה לא יהיב אלא נ' : **גזר דין** · שלא ליכנס לארץ : **זה עשר פעמים** · גבי מרגלים כתיב דמשמע על זה נתחתם : **גמ' ממאי** · דאומר בפיו חמור דמשמע דמשום לשון הרע בלבד קא יהיב להו דלמא משום הכי חמיר האי לשון הרע דגרים לה ביה קטלא : **על שם רע** · משום לשון הרע בלבד : **במלאת ספקו יצר לו** · כשתמלא סאתו בעונות הרבה אז יצר לו תבא עליו צרה : **על זה נתחתם** · ולאו משום צירוף דאחריני : **בעל הבית** · הקדוש ברוך הוא : **על דבת הארץ** · שהוציאו קאמר ח] דמתו : **ממרים** · מורדים : **שנותן לו רבו מתנה** · פרנסה לדגים : **אחד ומחצה** · דבפרעה כתיב (שמות יד) שש מאות רכב ובסיסרא כתיב (שופטים ד) תשע מאות רכב :
אל

(לעיל) **הוו** להו שני כתובין הבאין כאחד · וא"ת מה ענין זה לשני כתובין הבאין כאחד כיון דגבי שדה מקנה איכא ג"ש למילף חומש משדה אחוזה וגבי מקדיש בית ליכא ג"ש ושמא הכא דכתיב והעריך גבי מקדיש בית כמאן דכתיב וחשב ט] או שמא י"ל וחשב אין זו ג"ש גמורה אע"ג דקרי ליה הספר ג"ש וה"נ אשכחן בפ"ק דב"ק (דף ו:) גבי נאמר שדה למעלה ונאמר שדה למטה קרי ליה התם ג"ש ואור"י דאינו ג"ש גמורה או שמא י"ל משום דכתיב קודש גבי מקדיש שדה אחוזה וכתיב נמי קודש [גבי] מקדיש בית וקודש קודש ג"ש גמורה היא מש"ה קרי ליה ב' כתובין הבאים כאחד : **בושת** הכל לפי המבייש והמתבייש · ופגם מפרש בכתובות (דף מ:) אומדים כמה אדם רוצה ליתן בשפחה בתולה יותר מבעולה להשיאה לעבדו שעשה לו קורת רוח : **אילו** באו עליה שנים אחד כדרכה ואחד שלא כדרכה · פרש"י אחד בא עליה תחילה שלא כדרכה ואחד בא עליה כדרכה דאכתי היא בתולה ויש לה קנס ויאמרו זה שבעל פגומה דליכא בושת כולי האי יהיב נ' סלעים ואילו בעל בתולה שלימה דעלמא לא יהיב נמי אלא חמשים י] *ורש"י פירש בפ' בן סורר ומורה (סנהדרין דף עג:) גבי האי דאמר לא משלם עד גמר ביאה יא] ופרש"י שם שהוא מוציא בתולים משמע דבעינן הסרת בתולים להתחייב קנס ואינו כן דהא איתא בפ"ק דקדושין (דף ט:) באו עליה י' בני אדם ועדיין היא בתולה פירוש כגון שבאו עליה שלא כדרכה ר' אומר אומר אני הראשון בסקילה וכולהו בחנק וא"ר זירא עלה מודה ר' לענין קנס דכולהו משלמי לפיכך פר"י יאמרו בעל פגומה חמשים *זהובים אותו שבעל אחריו כדרכה יב] [בעל שלימה חמשים זהובים אותו שבעל ראשון שלא כדרכה דאז היתה שלימה מיהו לכל הפירושים צ"ל דאותו שבעל שלא כדרכה היה ראשון ובספרים כתוב אותו שבעל כדרכה ולפירוש ר"י ק"ק דהוה מצי למימר באו עליה שנים שלא כדרכה] : **כשם** שאנו עולין מצד זה (אמרו) כך מצרים עולין מצד אחר · יש לתמוה איך היו ישראל באותו הדור כ"כ מקטני אמנה שסברו שכך יעשה הקב"ה נסים למצרים להעבירם מארצם לא"י ואומר ר' בשם אביו רבי שמואל שישראל לא עברו הים לרחבו מצד זה לזה שא"כ היו ממהרים ללכת אל א"י אלא רצועה אחת עברו בים לאורך הים עד שפנו למדבר לצד אחד כי לא היו יכולין ללכת מכל צד אם לא יעברו הים ומצרים היו להם מימינם ומשמאלם לפיכך עברו הים רצועה אחת עד שפנו למדבר מצד אחד וזה כשם שאנו עולין יג] מצד זה ובאנו למדבר כך מצרים עולין מצד אחר מן המדבר וירדפו אחריהו וישיגו כי סבורים שלא יעברו המצריים בים אלא יבאו מצד אחר ובהכי ניחא הא דכתיב (במדבר לג) ויסעו ממרה וגו' ויחנו על ים סוף ואם עברו רוחב הים עד עבר הים מצד אחר היאך פגעו עוד בים וכי חזרו לאחוריהם אלא ש"מ לאחר שנכנסו באורך הים והלכו כמו כן לאורך הים לדרום מצרים כמו כן לרוח דרומית של א"י קרוב לסוף דרומית לצד מערב ונילוס מפסיק בין מצרים ובין א"י והים מצד דרומית של ארץ מצרים ממזרח למערב ונסעו לחוף הים מצפון הים שהוא דרומית של מצרים ואח"כ ילכו לאחר שהלכו כמין גורן עגולה וילכו בצד צפוני שלהם שהיא דרומית של ארץ אדום ומזרחית של ארץ מצרים ואח"כ הלכו קצת ימים עד מרה ואח"כ היו עדיין אצל הים וכשהוצרכו ליכנס לא"י לא הוצרכו לעבור הים אלא סיבבו ארץ אדום וארץ מואב שהוא בדרומית של א"י ומזרחית של ארץ מצרים : **אחד** ומחצה שבהם · במצרים כתיב (שמות יד) שש מאות רכב בחור ובסיסרא כתיב (שופטים ד) תשע מאות רכב ואף על גב דכתיב (שמות יד) כל רכב מצרים לא קא חשיב אלא השרים *)של ארץ מצרים היה כתלה אחר השש מאות רכב ומלכים של סיסרא היו תלוים אחר התשע מאות רכב ברזל ואם חיל אנשים בזה יותר מבזה אינו חושש :

*) וכל רכב נ"ק

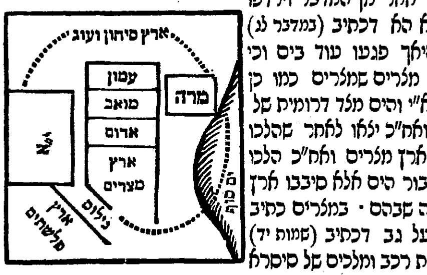

אל

כא א מיי' פ"ב מהל' נערה בתולה הל' ג:
[אא מיי' פ"ז מהלכות דעות הלכה ו]:

כ"ה ורש"י אזל לשיטתו דפירש בפ' כו' נ"ק

[עי' תוספת למעבר לדף ד"ה אל תקרי וכו' בסוטה לה: כתב דלא גרסינן אל תקרי כי חזק הוא ממנו אלא ממנו וכן בשאלתות ליתא]

[בתוספתא ממוכה לקמן ליתא וכן ל"א בשאלתות]

סוטה ט.

תוספתא פ"ב ע"ש

[סוטה לה. מנחות נג:]

במדבר יג

שם יד

שמות יד

פסחים קיח: תהלים קו

שמות יד

שם טו

שם יז

שם

◆

רבינו גרשום

אילו באו עליה ב' אחד שלא כדרכה ואחד כדרכה · שהראשון שלא בעל כדרכה אינו נותן כלום)שלא בעלה ואם זה האחרון [שבעלה] נותן נ' כאילו בעל אשה שלימה שלא בא עליה אדם מעולם יאמרו בעל פגומה כו' אלא ודאי פגומה נותן נ' ותו לא שכבר מבויישת היא ובעל שלימה נותן נ' ובושת : וכן מצינו · [באבותינו וכו'] כדכתיב וינסו אותי זה עשר פעמים וכתיב בתריה אם יראו את הארץ וגו' שעל כל אותן עשר פעמים [שנסו] שלא בטחו בהקב"ה לא נגזרה עליהן גזרה שיפלו במדבר עד שאמרו לשון הרע על הארץ : על שם רע שהוציא · וענשו אותו מאה כסף : במלאות ספקו · כשימלא עונות כמו שמספקות המדה להכיל יצר לו · פורע ממנו : על עצים [ועל] אבנים · כדכתיב ערים גדולות ובצורות בשמים וארץ אוכלת יושביה היא : אלא ממנו · כלפי מעלה והיינו בעל הבית שבראם : כך מצרים עולין מצד אחר · אע"פ שהבטיחם הקב"ה לא תוסיפו לראותם : פלוט אותם ליבשה · כשהן מתים : [שנים במים] במרה וברפידים · וקשיא לי מ"מ לא קא חשיב מים במדבר צין :

א) עי' תוס' כאן בד"ה אילו ·

במדבר

◆

שיטה מקובצת

א] יאמרו בעל פגומה חמשים בעל שלימה חמשים · גליון · פרש"י זה שבעל פגומה חמשים ואילו בעל בתולה שלימה לא יהיב נמי אלא חמשים תימה למה הוצרך לפרש בתולה שלימה דעלמא דפשיטא משמע דעל אלו שנים קאי ובעל שלימה היינו הראשון שבעל שלא כדרכה דבשלא כדרכה נמי יש לה קנס דאמרינן בפ"ק דקדושין באו עליה עשרה וכו' וי"ל דלהגדיל התמהון פרש"י דבתולה דעלמא דלגבי הך ראשון דבעל שלא כדרכה אינו כל כך תימה שגם פגם השני שהשיר בתוליה מרובה וא"ת ואמאי לא קאמר באו עליה שנים שלא כדרכה ויש לומר דאשמועינן דאף בזה יש תמהון אם משלם השני כמו הראשון דאע"פ שבא עליה כדרכה מ"מ פגומה היא בבעילת הראשון שלא כדרכה · הרא"ש ז"ל : ב] עינה הני תחת אשר עינה מכלל : ג] לך אלא אמר : ד] תיקרי ממנו תיבות כי חזק הוא נמחק · גליון אין חילוק בין קריאה לכתיב אלא כלומר אל תפרש' לשון הרא"ש ועי' בתוס' בצד שני שהם מהופכים ובס"א אינו כתוב אל תיקרי אלא כי חזק הוא ממנו אפילו בעל הבית כו' ובגי' גמרא ישנה כ"כ אל תקרי ממנו אלא מִמֶּנּוּ ופי' מימין של הקב"ה : ה] כביכול אפילו בעל הבית : ו] להקב"ה במדבר ואלו הן שנים : ז] על שפת הים שנים תיבת וגו' נמחק : ח] קאמר קרא דמתו וד"ה ממרים מורדים נמחק: ט] וחשב דמי או: י] חמשים · נראה מתוך פי' דשלא כדרכה אין לה קנס ובפ' בן ותיבות ורש"י פי' נמחק : יא] ביאה פירש"י נמי שם אות ו' נמחק : יב] כדרכה בעל שלימה חמשים זהו אותו שבעל ראשון שלא כדרכה דאז היתה שלימה מיהו לכל הפירושים צ"ל דאותו שבעל שלא כדרכה היה ראשון ובספרים כתוב אותו שבעל תחילה כדרכה ולפי' ר"י קצת קשה דהוו מצי למימר באו עליה שנים שלא כדרכה : יג] עולין · גליון פי' כאותו צד שנכנסו כי ישראל לא עברו את הים מעבר לעבר שהם נכנסו בצד אחד ויצאו באותו צד שנכנסו כי המצרים הקיפום סביב (כזה) ואמרו ישראל כשם שאנו עולין מצד זה כך מצרים עולין מצד אחר במקום שנכנסו · הרא"ש ז"ל :

בשלו